

08 липня 2018 року

**Урядовій уповноваженій з питань гендерної політики
п. Левченко Катерині Борисівні**

08-09 червня 2018 року в м. Києві відбувся Перший Всеукраїнський Форум юристок «Жінки у юридичній професії: досягнення, виклики та вплив на якість правозахисту».

Цей Форум був ініційований, організований та проведений Асоціацією жінок-юристок України «ЮрФем» за підтримки проекту «Доступна та якісна правова допомога», що впроваджується Канадським бюро міжнародної освіти у партнерстві з Координаційним центром з надання правової допомоги та фінансується Урядом Канади.

Громадська організація «Асоціація жінок-юристок України «ЮрФем» є добровільним неприбутковим громадським об'єднанням, заснованим на професійному членстві жінок-юристок (адвокаток, суддів, студенток, науковиць та ін.). Нашою метою є об'єднання жінок-юристок для забезпечення лідерства та необхідних ресурсів для просування жінок у юридичній професії, а також захист прав і можливостей жінок у всіх сферах суспільного життя.

Участь у Форумі взяли 183 юристки зі всієї України, які об'єдналися задля вирішення проблем захисту прав жінок, зокрема, однією із основних тем цього річного Форуму, була тема доступу до правосуддя жінок із вразливих груп.

На Форумі зустрілися адвокатки, судді, нотаріуски, представниці правоохоронних органів, правозахисниці та інші фахівчині в галузі права, серед котрих 42% киянок, 58%—представниць 22-ох областей України та 5 канадських експерток. Вісімдесят п'ять відсотків форумчанок завітало до нас із обласних центрів, 15% - із регіонів.

Під час Форуму учасниці працювали у чотирьох робочих групах за такими тематиками:

I група – Сексуальні домагання: міжнародний досвід, ефективність українського законодавства та чи готові постраждалі говорити про це і звертатися за допомогою. Як об'єднати зусилля правничої/юридичної спільноти заради кращого захисту жінок від сексуальних домагань?

II група - Інші форми дискримінації: утиск, непряма дискримінація: виклики та шляхи їх подолання, зокрема шляхом об'єднання зусиль правничої спільноти

III група - Гендерно-обумовлене насильство: чи достатньо українське законодавство захищає постраждалих від гендерно-обумовленого насильства? Чому потрібно ратифікувати Стамбульську конвенцію? Як може допомогти об'єднання зусиль правничої спільноти?

IV група – Мультидискримінація, особливо вразливих груп: внутрішньо-переміщених осіб, жінок, котрі проживають у сільській місцевості, жінок, котрі живуть з ВІЛ та жінок із алкогольною та наркотичною залежністю. Виклики та шляхи їх подолання, зокрема, шляхом об'єднання зусиль правничої спільноти

Під час роботи учасниці у межах груп обговорили основні виклики та перешкоди, з котрими зустрічаються жінки із відповідної вразливої групи, основні недоліки та прогалини у законодавстві, а також напрацювали відповідні рекомендації та подальші кроки для забезпечення доступу до правосуддя жінок із вразливих груп та надання якісної правової допомоги.

Сподіваємося, що сформовані під час Форуму рекомендації будуть враховані Вами у Вашій роботі та сприятимуть покращенню захисту прав жінок в Україні.

Додаток: рекомендації I Всеукраїнського форуму юристок

Голова
Асоціації жінок-юристок України "ЮрФем"

Христина Кіт

Рекомендації Першого Всеукраїнського форуму юристок «Жінки у юридичній професії: виклики, досягнення та вплив на якість правозахисту»

08-09 червня 2018 року, м. Київ

Доступ до правосуддя жінок, що потерпають від сексуальних домагань

Виклики та перешкоди, з котрими зіштовхуються жінки, що потерпають від сексуальних домагань у доступі до правосуддя

1. Наявні стереотипи у суспільстві, упереджене ставлення до постраждалої від сексуальних домагань, психологічний тиск та толерування сексуальних домагань у суспільстві зумовлюють латентність цього явища, а також неготовність постраждалої особи до звернення по допомогу.
2. Відсутність єдиної судової практики при розгляді справ, що стосуються сексуальних домагань (за останні 3 роки в ЄДРСР немає жодного рішення суду за статтею 154 Кримінального кодексу України, надалі - ККУ). Справи закриваються на етапі досудового слідства як через відсутність ефективних механізмів розслідування, так і через нерозуміння працівниками правоохоронних органів специфіки такої категорії справ, що полягає, зокрема у відсутності свідків.
3. Повторна стигматизація постраждалої особи працівниками правоохоронних органів та суду.
4. Відсутність самоідентифікації та нерозуміння постраждалими випадків сексуальних домагань, брак знань щодо алгоритму протидії сексуальним домаганням.

Проблеми законодавства щодо протидії та захисту від сексуальних домагань

1. Відсутність чітких законодавчих механізмів захисту від сексуальних домагань, зокрема прописаного алгоритму дій, відповідальних осіб тощо, як і механізмів притягнення до відповідальності.
2. Відсутність ефективного покарання за вчинення сексуальних домагань. Кримінальні провадження за статтею 154 ККУ закриваються через неефективне розслідування.
3. Відсутність порядку доказування фактів сексуальних домагань.
4. Відсутність уніфікованих визначень понять, що стосуються сексуальних домагань, в законодавстві.

Рекомендації:

1. Внести зміни до законодавчих актів, застосувавши комплексний підхід до вирішення проблеми, шляхом урахування міжнародних зобов'язань України та зауважень, наданих Україні міжнародними структурами.

2. Провести гендерний аналіз існуючого трудового законодавства та політик (для виявлення прогалин та упереджень, у тому числі стосовно найму, навчання та службового просування, здоров'я та безпеки, рівної оплати праці, сексуальних домагань, квот та соціального захисту).
3. Забезпечити доступ жінок і дівчат до правосуддя та застосування гендерно-чутливих процедур для розслідування випадків сексуальних домагань.
4. Проводити навчання, освітні програми для спеціалістів, дотичних до вирішення проблеми.
5. Включити положення про недопущення сексуальних домагань у етичні стандарти/кодекси поведінки.
6. Розробити внутрішні програми та політики на робочому місці (затвердження нульової толерантності, створення безпечного робочого місця, запровадження алгоритмів реагування на випадки сексуальних домагань, осіб, відповідальних за отримання заяв та їх розгляд).
7. Провести адвокаційні та інформаційні кампанії серед населення (в т.ч. із застосуванням новітніх інформаційних технологій) нульової толерантності до сексуальних домагань, обізнаності щодо міжнародних документів та законодавства України у протидії домаганням.

Доступ до правосуддя жінок, що потерпають від гендерно-обумовленого насильства

Виклики та перешкоди, з котрими зіштовхуються постраждалі від гендерно-обумовленого насильства жінки

1. Через наявні у суспільстві стереотип щодо ролі жінок та чоловіків, низьку правосвідомість, значна частина жінок не можуть себе ідентифікувати як постраждалі від домашнього насильства та гендерно-обумовленого насильства. Ті ж, хто себе ідентифікують, бояться звернутися по допомогу.
2. Економічна залежність постраждалих від кривдника (зокрема, спільне із ним житло) змушує постраждалих мовчати та відмовлятися від звернення по допомогу.
3. Постраждалі від домашнього насильства та гендерно-обумовленого насильства жінки страждають від синдрому набутої безпорадності, що зумовлений тривалістю насильства відносно них, толеруванням насильства з боку рідних та суспільства, а також бездіяльністю органів державної влади.
4. Відсутність доступного роз'яснення алгоритму дій постраждалої жінки: що робити та куди йти після випадку домашнього насильства та гендерно-обумовленого насильства.
5. Неналежне інформування про послуги, котрими може скористатись постраждала жінка: хто саме їх надає та де?
6. Відсутність належної кількості притулків для постраждалих жінок з метою їх тимчасового безпечного перебування.

7. Відсутність достатньої кількості спеціалістів, котрі можуть надати психологічну підтримку та допомогу у соціальній адаптації. Віддаленість судових органів, центрів та бюро БВПД, фахівців, котрі можуть надати допомогу, від місця проживання постраждалих жінок.
8. Внесення змін до статті 173-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення (надалі - КУпАП) у частині адміністративних стягнень, зокрема штрафу за вчинення домашнього насильства, спричиняє навантаження на спільний із кривдником бюджет потерпілої жінки, як наслідок - відмову постраждалої від звернення у поліцію.
9. Відсутність затверджених програм реабілітації для кривдника та постраждалої.
10. Відсутність належної взаємодії органів, що задіяні до системи захисту та протидії домашньому насильству та гендерно-обумовленому насильству.
11. Відсутність належного механізму реагування на випадки домашнього насильства та гендерно-обумовленого насильства правоохоронними органами, зокрема, упереджене ставлення, спонукання до вжиття заходів для примирення задля переконання постраждалої не звертатися із заявами, неналежне складення адміністративних протоколів тощо.
12. Жінки у правоохоронних та військових органах піддаються дискримінації, домаганням, згвалтуванням.
13. Відсутність достатнього державного фінансування для: створення притулків, інформаційних компаній, навчань фахівців, оплати їхньої праці тощо.

Проблеми із застосуванням законодавства щодо протидії та захисту від гендерно-обумовленого насильства

1. Відсутня національна стратегія щодо взаємодії усіх дотичних органів, а так само стратегія комунікаційної політики.
2. Відсутній механізм реалізації норм законодавства щодо запобігання та протидії домашньому насильству та гендерно-обумовленому насильству.
3. Відсутні спеціальні нормативно-правові акти щодо винесення термінового заборонного припису та методології оцінки ризиків, що є підставою для його винесення (ризик оскарження).
4. Відсутність заяви встановленого зразка щодо видачі судом обмежувального припису.
5. Незахищеність реєстру про випадки домашнього насильства від витоку конфіденційної інформації про постраждалу особу, зокрема, через доступ до такогореєстру великої кількості суб'єктів.
6. Відсутність справедливого покарання для кривдника за вчинення насильствата відсутність покарання за недотримання обмежувального припису.

7. Наявність дискримінаційних норм у законодавстві, наприклад, у статті 181-1 КУпАП (зайняття проституцією) дитина 16-17 років розглядається не як постраждала особа, а як суб'єкт вчинення адміністративного правопорушення.

Рекомендації:

1. Залучення адвокаток та юристок до участі в діяльності робочих груп щодо внесення змін до національного законодавства, а також до налагодження взаємодії усіх дотичних органів та громадськості на місцях.
2. Створення інформаційних майданчиків для обговорення та висвітлення кращих практик захисту із залученням адвокаток, суддів, правозахисниць та відповідальних суб'єктів.
3. Створення профільних центрів та забезпечення належного функціонування уже створених центрів з надання комплексної психологічної та юридичної допомоги постраждалим.
4. Покращення якості надання правової допомоги, зокрема, шляхом спільного обговорення суддями, адвокатами, поліцією, соціальними службами практики застосування нового законодавства щодо домашнього насильства.
5. Створення та розповсюдження соціальної реклами на національному та місцевих рівнях, спрямованої на недопущення толерування домашнього насильства та гендерно-обумовленого насильства.

Доступ до правосуддя жінок, що потерпають від мультидискримінації

Виклики та перешкоди, з котрими зіштовхуються жінки, що постраждали від мультидискримінації

(жінки із числа внутрішньо-переміщених осіб; жінки, котрі проживають у сільській місцевості; жінки, котрі живуть з ВІЛ; жінки із алкогольною та наркотичною залежністю та ромські жінки)

1. Низька обізнаність/необізнаність щодо своїх прав та можливостей їх реалізації, а також – щодо розуміння того, що таке дискримінація, як вона проявляється, щодо себе як об'єкту дискримінаційних дій та практик.
2. Відсутність документів у вразливих груп жінок, що посвідчували б їх особу або підтверджували їх статус, що унеможливує чи значно ускладнює реалізації законних прав.
3. «Економічна залежність» вразливих груп жінок, скрутний майновий та фінансовий стан.
4. Наявні у суспільстві стереотипи, упереджене ставлення та, як наслідок, дискримінаційні практики, що обумовлюють психологічні бар'єри для постраждалих жінок.
4. Відсутність довіри у постраждалих жінок до правоохоронної системи та судів, що зумовлена бездіяльністю та некомпетентністю у питаннях, що стосуються захисту прав потерпілих/потенційних потерпілих від мультидискримінації.

5. Неузгодженість та непередбачуваність правозастосовчої, судової практики та наявність дискримінаційних положень у законодавстві.
6. Відсутність якісних досліджень щодо доступу до правосуддя жінок, котрі страждають від мультидискримінації.
7. Відсутність превентивних заходів як методів реагування та дискримінаційні практики.
8. «Особливі» події в країні та пов'язані з цим обставини (зокрема, АТО, анексія Криму, посилення праворадикальних рухів та ін.)

Проблеми із застосуванням законодавства щодо захисту від мультидискримінації жінок

1. Регулювання важливих питань підзаконними актами, що часто суперечать законодавчим актам. Тенденція правозастосовних органів керуватися підзаконними нормативно-правовими актами (інструкціями, положеннями), навіть якщо останні суперечать законам.
2. Наявність у діючому законодавстві положень, що неможливо виконати. Виконавчими органами не розробленні порядки виконання положень закону щодо реалізації прав/захисту.
3. Наявність у законодавстві дискримінуючих положень.
4. Суб'єкти, відповідальні за виконання законодавства та захист прав постраждалих, не обізнані із проблемою, наявним антидискримінаційним законодавством.
5. Відсутні механізми реалізації Закону України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні», відсутність юридичної відповідальності за мультидискримінацію.
6. Недостатнє законодавче регулювання питань захисту окремих вразливих груп.
7. Недосконала нормотворча техніка, що обумовлює неоднозначне тлумачення законодавства та нерозуміння порядку його виконання.

Рекомендації:

1. Навчання суддів, адвокатів, працівників правоохоронних органів із застосуванням кращих практик захисту прав жінок, котрі постраждали від мультидискримінації.
2. Залучення до навчання правозахисниць та правозахисників, котрі працюють їх групами осіб, котрі страждають від різних видів мультидискримінації, а також самих потерпілих.
3. Інформаційні кампанії, спрямовані на захист прав жінок із числа внутрішньо-переміщених осіб, жінок, котрі проживають у сільській місцевості, жінок, котрі живуть з ВІЛ, жінок із алкогольною та наркотичною залежністю та ромських жінок.
4. Розробка та запровадження навчальних програм для раннього шкільного/дошкільного віку, що стосуються питань усвідомлення власної гідності та своїх прав, недискримінації та толерантності.
5. Розробка та впровадження програм соціалізації потерпілих від мультидискримінації.

6. Суспільна реакція на випадки дискримінації жінок від індивідуальної до рівня ініціативних груп.
7. Використання інституту пара-юристів у роботі з постраждалими від мультидискримінації.
8. Створення мереж спеціалістів, котрі надають допомогу потерпілим від мультидискримінації.
9. Участь юристок, котрі надають допомогу постраждалим від мультидискримінації, у просвітницьких заходах (навчальні заклади та ін.) на правову тематику.